
Arkivsak-dok. 26/01049-1

Saksbehandler Heidi Oddrun Jordahl

Saksgang

Møtedato

Saksnr

Formannskapet

- Lokal forskrift om bruk av restlysførsterkere og termiske siktemidler til bruk ved jakt på hjort i Gjemnes kommune - utlegging til høring

Kommunedirektørens innstilling:

Forslag til Forskrift om bruk av restlysførsterkere og termiske siktemidler til bruk ved jakt på hjort legges ut på høring i 2 uker fra vedtaksdato.

Denne saken gjelder

Fra 1 juli 2026 trådte den ny Viltressurslov i kraft, som også medførte endring i forskrift om utøvelse av jakt, felling og fangst. Forskriften åpner for bruk av restlysførsterkende og termiske siktemidler til jakt på hjort for å avverge alvorlig skade på natur eller samfunnsinteresser. Bruken av disse siktemidlene skal begrenses til åpent terreng, og jegerne skal rapportere bruk ved felling av hjort i hjorteviltregisteret. Den enkelte kommune kan bare åpne for bruk av slike siktemidler gjennom fastsettelse av lokal forskrift, og behov for videreføring av forskriften skal vurderes hvert 5 år.

Saksopplysninger

Lov om jakt, fangst og felling av vilt mv (viltressursloven) ble vedtatt av Stortinget 2. juni 2025, og trådte i kraft 1. juli 2026. Viltressursloven erstatter viltloven fra 1981. Enkelte nye forskrifter og endringer i eksisterende forskrifter tredder i kraft samtidig som, og som følge av, den nye loven.

Stortinget vedtok et anmodningsvedtak i forbindelse med behandling av viltressursloven før sommeren 2025. Vedtak nr. 746 lød: Stortinget ber regjeringen raskt utforme forskrift som fortsatt tillater bruk av termisk sikte i hjortejakt.

Viltressursloven bygger på at forvaltning av jakt, fangst og felling skal skje på en bærekraftig og forsvarlig måte, innenfor rammene av naturmangfoldloven, dyrevelferdsloven og annet tilgrensende lovverk. Loven inneholder bestemmelser som regulerer nye teknologiske hjelpemidler, som ikke var aktuelle ved utarbeidelse av den gamle viltloven fra 1981. Det er også tatt høyde for Norges internasjonale forpliktelser, hvor spesielt Bernkonvensjonen har lagt

føringer. Bernkonvensjonen skal verne om ville europeiske planter og dyr og deres naturlige leveområder. Konvensjonen ble vedtatt i 1979 og ratifisert av Norge i 1986.

Ved ikrafttredelse av ny lov gjøres det endringer i flere forskrifter på viltområdet, blant annet forskrift om utøvelse av jakt, felling og fangst. Hovedregelen i ny viltressurslov er forbud mot bruk av restlysførsterkere og termiske siktemidler. Det gis et unntak i forskriften for bruk av særskilte siktemidler, herunder restlysførsterkende og termiske siktemidler, i forbindelse med jakt på hjort forutsatt at kommunen har åpnet for dette i lokal forskrift.

Kommunene kan kun vedta lokal forskrift om bruk av restlysførsterkende og termiske siktemidler for bruk på hjort for å avverge alvorlig skade på natur eller samfunnsinteresser som følge av høy bestandstetthet. Jakten skal avgrenses til åpent terreng, Kommunen skal vurdere videreføring av en slik forskriftsregel hvert femte år. Jegeren skal rapportere bruk av restlysførsterkende og termiske siktemidler ved felling av hjort i Hjorteviltregisteret.

Gjemnes kommune sendte følgende høringsuttale til forslag til viltloven da denne var på høring i forhold til bruk av lysforsterkende og termiske siktemidler: *«Kommunen har høy hjortebestand, og det har vist seg vanskelig å få til stort nok uttak av hjort til å kunne redusere hjortebestanden til ønsket nivå. Termisk sikte kan være et hjelpemiddel for å ta ut nok hjort. Vi ønsker derfor at det skal åpnes for at termisk sikte kan brukes på jakt av hjort.»*

Kommunen gav følgende uttale til høringen om endring av forskrift om utøvelse av jakt, felling og fangst: *«Det er vel kjent at Vestlandet sliter med høye hjortebestander med store beiteskader, mange viltpåkjørsler og lave vekter. Kommunens oppfatning er at det primært må åpnes for bruk av lysforsterkende siktemidler/termisk for hele landet. Sekundært at det åpnes med avgrensning som på kart (kart over Vestlandet) eller tilsvarende som samsvarer med områder med høy hjortebestand. Det er mulig også deler av Trøndelag hører naturlig hjemme i en slik avgrensning. Hvis man lander på det siste må det åpnes for at landets andre kommuner kan søke, og lage lokal forskrift hvis det oppstår behov. Det hadde for øvrig spart mye administrasjon om hele landet hadde likelydende regler og vi ville fått en lik praksis for alle kommunene.*

Uttaket av dyr vil uansett fastsettes gjennom fellingstillatelser gitt av kommunen, og uansett våpen og siktemiddel vil det ikke påvirke artens overlevelse eller lokal bestand, da uttak reguleres av gitte fellingstillatelser.

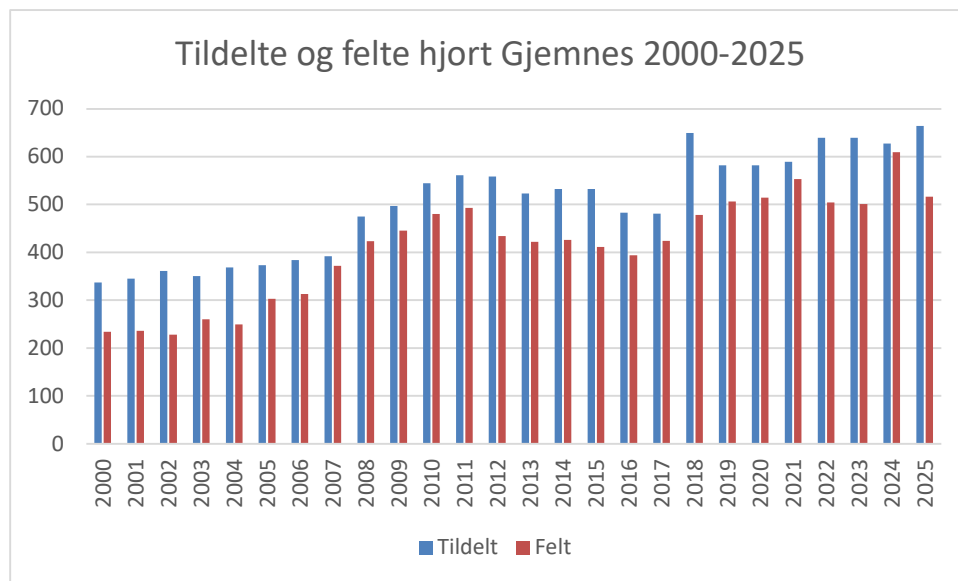
Tilbakemelding fra kommunens ettersøksgruppe er at det fremstår som mindre skadeskyting med termiske siktemidler. Noen av fordelene er at jegerne har bedre tid, kan velge ut rett dyr, og observere om kolle har med kalv. Man har bedre kontroll på omgivelsene gjennom varmesignatur, og det fremstår ikke tryggere å skyte på en silhuett med vanlig kikkert. Man kan se skuddsituasjon og skuddtegn, også i opptak. Ved å følge dyret i kikkert etter påskyting, hvis det ikke faller direkte, kan det lede til en raskere avliving/gjenfinning. Dette kan sees på som en mer human jakt, og en bedring av dyrevelferden under jakt.»

Bakgrunnsmateriale for å vurdere alvorlig skade på natur eller samfunnsinteresser som høy bestandstetthet - Fellingsstatistikk, fallvilt, beiteskader

Hjorten etablerte seg i kommunen rundt 1970, og Gjemnes kommune åpnet for hjortejakt på midten av 1980-tallet. Kommunen har mer enn doblet avskyting av hjort fra begynnelsen av 2000-tallet og til i dag.

Ut fra figuren under kan man se at Gjemnes har hatt en vedvarende høy avskyting av hjort de siste 15 årene, og det er felt over 500 hjorter de siste 7 årene. Den høye hjortebestanden medfører beiteskader på skog og eng, og et høyt antall fallvilthendelser. Områder i Skeidsdalen har vært unntatt planteplikt av skog grunnet at man ikke har fått opp nye planter av gran. Mange bønder har store skader på eng der de taper fôr, men der også eng må såes på nytt. Landbruk Nordvest sammen med Statsforvalteren i Møre og Romsdal og Møre og Romsdal fylkeskommune gjennomførte feltforsøk i Møre og Romsdal som viste et gjennomsnittlig avlingstap på 27 %: <https://www.nlr.no/files/documents/Landbruk-Nordvest/Hjortebeiting-mote-2021.pdf>.

Høy hjortebestand medfører dårligere beitegrunnlag som kan gå ut over bestandskondisjonen til dyrene, og ved harde vintre går dette spesielt hardt ut over årsklasser med kalv. I 2018 ble det registrert 28 dyr som døde/ble avlivet som følge av avmagring, og i 2023 72 dyr.

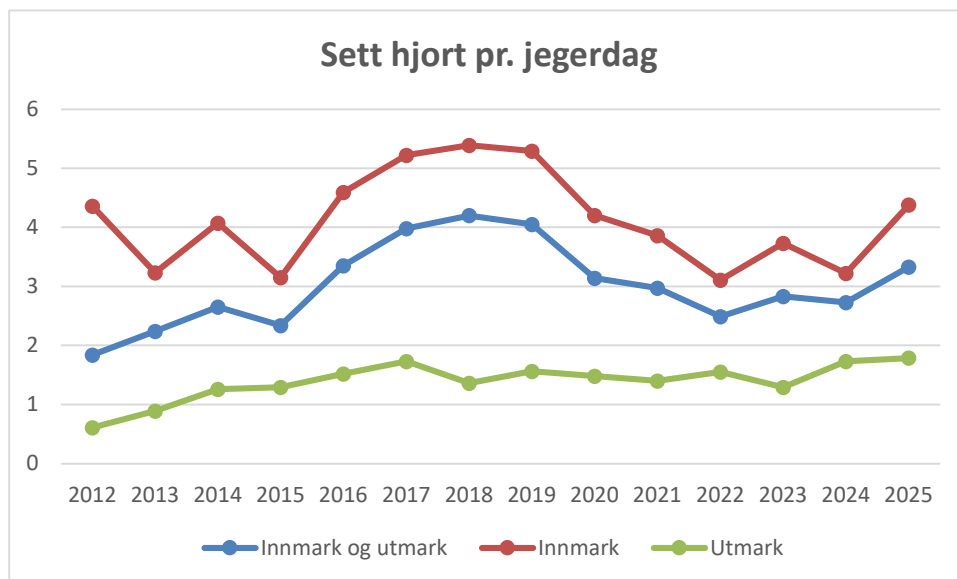


Figuren viser tildelte kvoter av hjort for Gjemnes det enkelte år som blå søyler og felte hjort som røde søyler. Fellingene økte fra ca 200 dyr før 2000 til over 600 dyr i 2024. De siste 7 årene har kommunen felt over 500 dyr i året.

Fra 2012 ble det mulig å registrere sette og skutte hjort og elg i Hjorteviltregisteret, men det tok noen år før tilstrekkelig antall jegere tok systemet i bruk. Sett hjort er et statistisk basert styringsverktøy som er basert på at jegere registrerer antallet observerte hjort under jakta. Dette sammen med opplysninger om jaktinnsats, samt felte dyr danner grunnlaget for å regne ut en rekke indekser. Endringer av disse indeksene over tid gir signal om endringer i bestandsmessige forhold. Vi kan av tabellen under, samt figur over sett hjort pr jegerdag se at bestanden ble tatt noe ned frem mot 2022, men at det er indikasjoner på vekst igjen i 2025

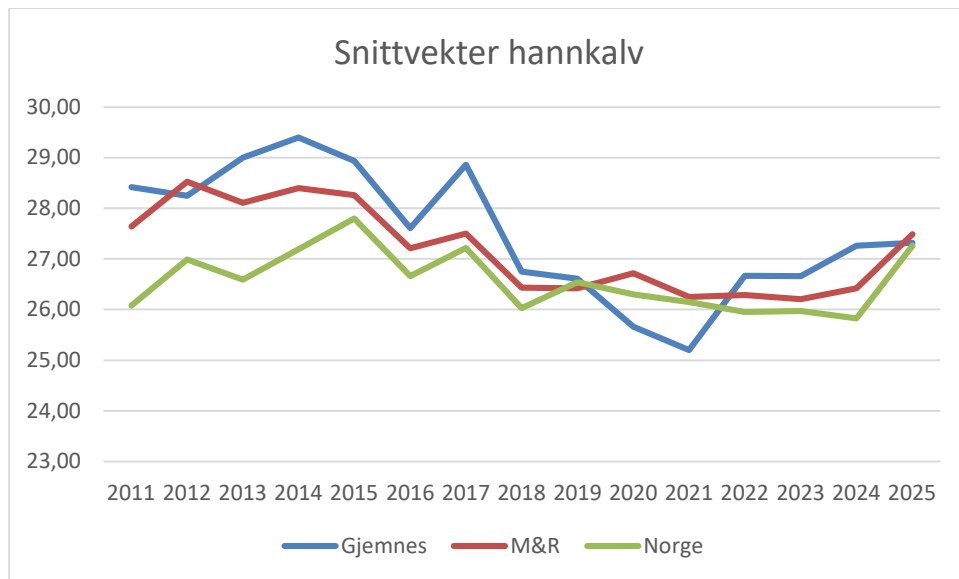
Tabell fra hjorteviltregisteret som viser bestandsutvikling i Gjemnes ut fra sett-hjortskjema, registreringer innmark.

År	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Sett hjort pr jegerdag	3,15	4,59	5,22	5,39	5,29	4,2	3,86	3,11	3,73	3,22	4,38
Felt pr jegerdag	0,31	0,26	0,28	0,34	0,42	0,34	0,371	0,378	0,412	0,372	0,451
Sett kolle pr bukk	1,78	2,12	1,85	2,09	2,2	1,99	1,66	2,23	2,19	1,89	1,65
Sett kalv pr kolle	0,76	0,66	0,59	0,64	0,74	0,68	0,75	0,71	0,71	0,69	0,72
Sett spissbuk pr bukk	1,09	2	1,77	1,34	0,78	0,81	0,52	0,86	0,59	0,75	0,66
% bukk felt av sett bukk	19,37	11,87	10,6	12,75	15,75	16,78	14,02	22,91	20,43	21,17	14,11
% koller felt av sette koller	9,92	6,17	5,32	6,67	9,06	8,52	10,86	11,51	12,63	12,27	13,72
% kalver felt av sette kalver	11,79	5,85	7,14	7,11	9,92	9,41	13,05	17,95	14,72	15,04	15,55
Antall jegerdager	702	853	1022	994	735	1022	1188	1020	974	1258	893
Antall jaktfelt	30	33	37	38	38	46	54	48	45	45	40

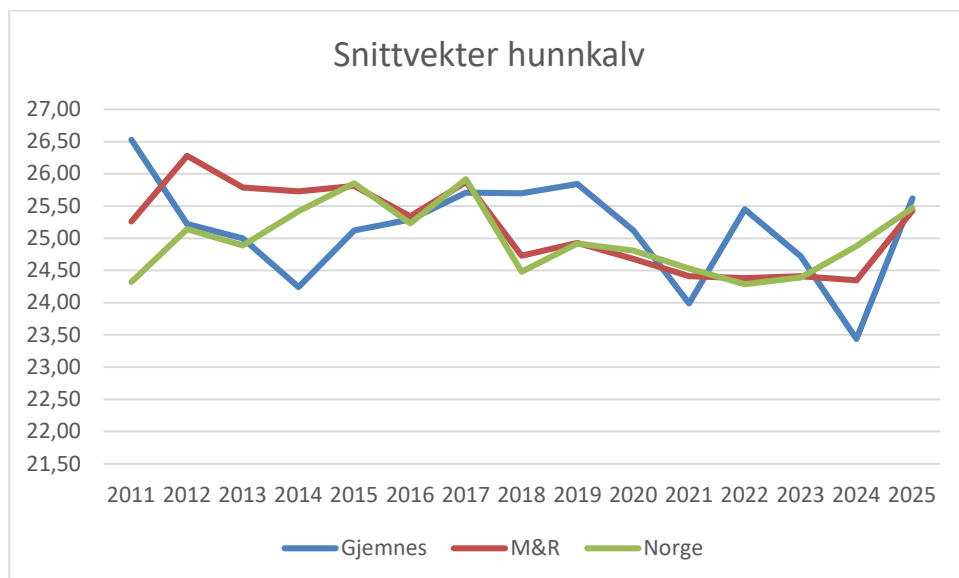


Oppgang av sett hjort pr jegerdag i 2025 for sett hjort på innmark, utmark og samlet kan tyde på en oppgang i bestanden.

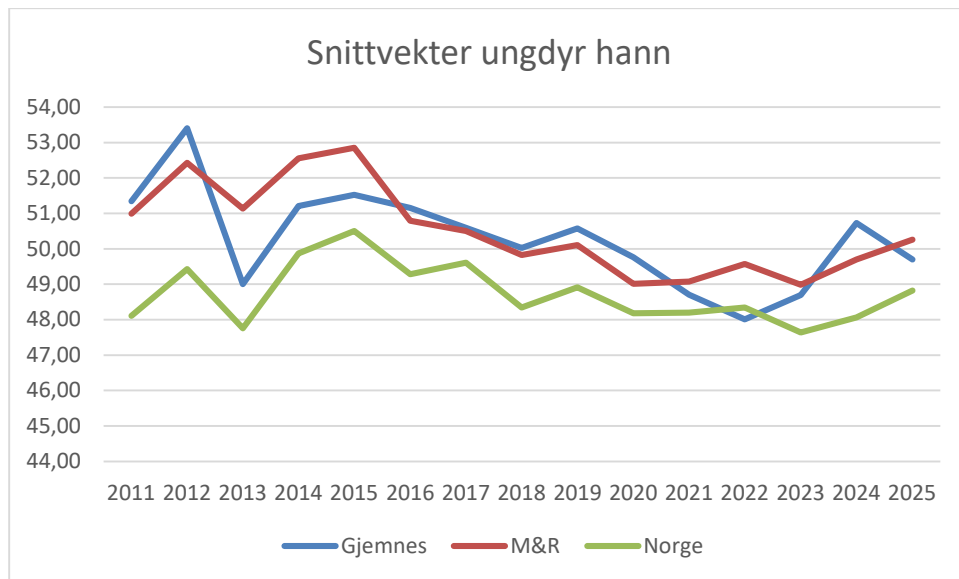
I en hjortebestand er det tre viktige faktorer som kan påvirke bestandskondisjonen over tid; klima, bestandstetthet og jakt. Vektutvikling benyttes jevnlig som et mål på individuell fysiologisk kondisjon og er ansett for å være en god indeks på overlevelsessannsynlighet og fekunditet (produktivitet). Vektvariasjon hos kalv og halvannet åringer gir antagelig det beste bildet på de øyeblikkelige endringene i bestandskondisjonen. Enkelte områder har naturlig lave slaktevekter, mens andre har naturlig høye slaktevekter. Dette varierer med områdets habitatskvaliteter. Det viktige er imidlertid å se på utvikling i gjennomsnittsvekter over flere år. Slaktevekten påvirkes også av fellingstidspunktet. Tendensen har vist synkende vekt for ungdyr og kalv både i kommunen og på landsbasis over år. Dette kan tyde på at påvirkningsfaktoren(e) som innvirker på vektene går på tvers av kommunegrensene. Vi vet at klimaet er i endring, vi vet også at hjortebestandene er historisk høye, spesielt på Vestlandet, og at det jobbes med å redusere bestandene. Det foregår også forsøk på å estimere beiteskader på skog og innmark i større skala.



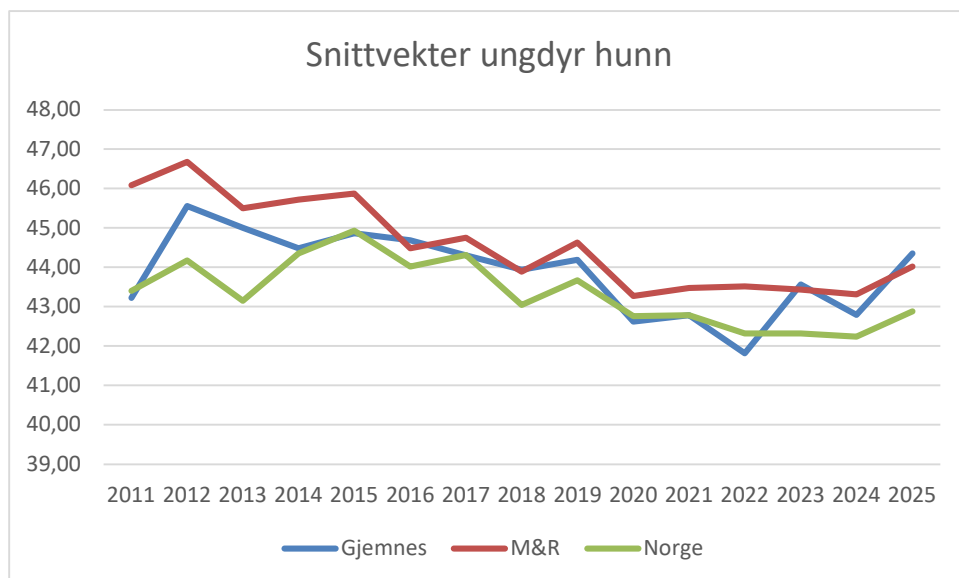
Vi kan av figurene se at vektene for Gjemnes viser en fallende tendens frem til 2021 for hannkalver, og at de har tatt seg noe opp i årene etter 2021. Dette samsvarer med høyere uttak av dyr siste årene.



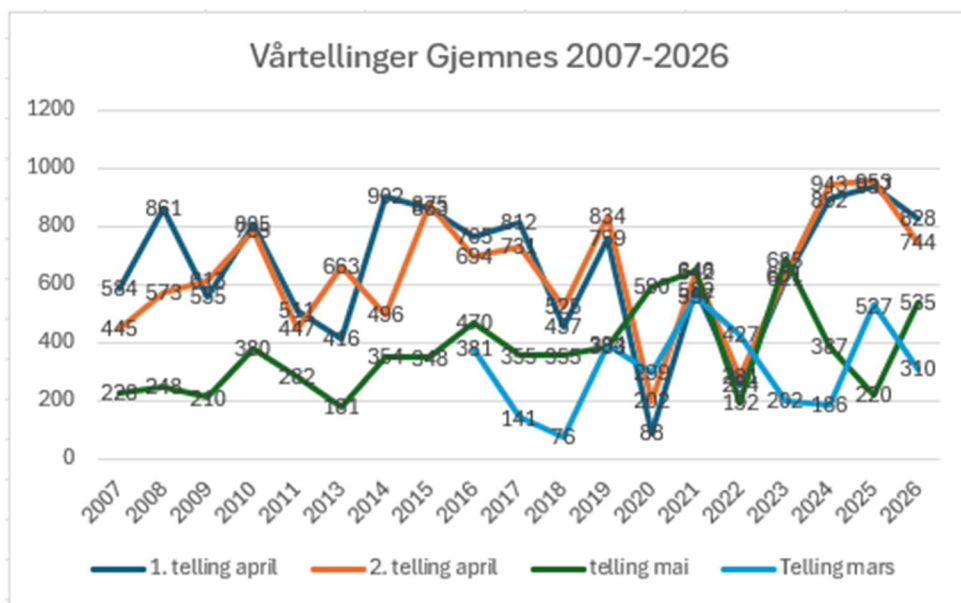
Vi kan av figuren se at vektene for hunnkalver varierer noe mellom år, men tok seg noe opp i 2025 etter fellingsrekord av hjort i 2024 på over 600 dyr.



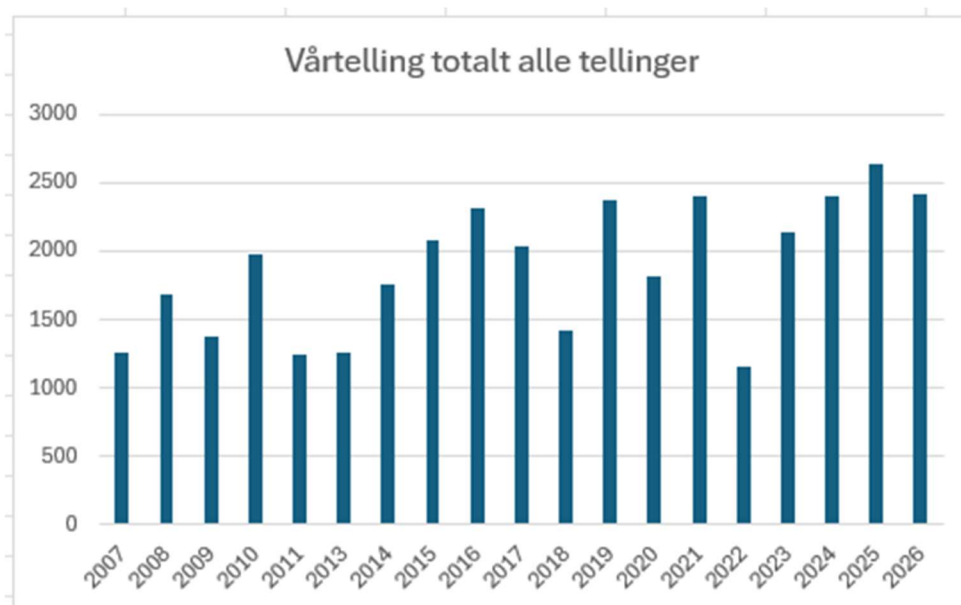
Vi kan av figuren over se en fallene tendens for vektor av spissbukk, men en bedring fra 2022.



Vi kan av figuren over se en fallende tendens i vektene for unge koller, men en bedring i vektene fra 2022.



Figuren viser hjortetellinger i kommunen fra 2007 til 2026. 2025 ble et toppår for tellingene i april. Tellingene i 2026 viser et middels høyt resultat.

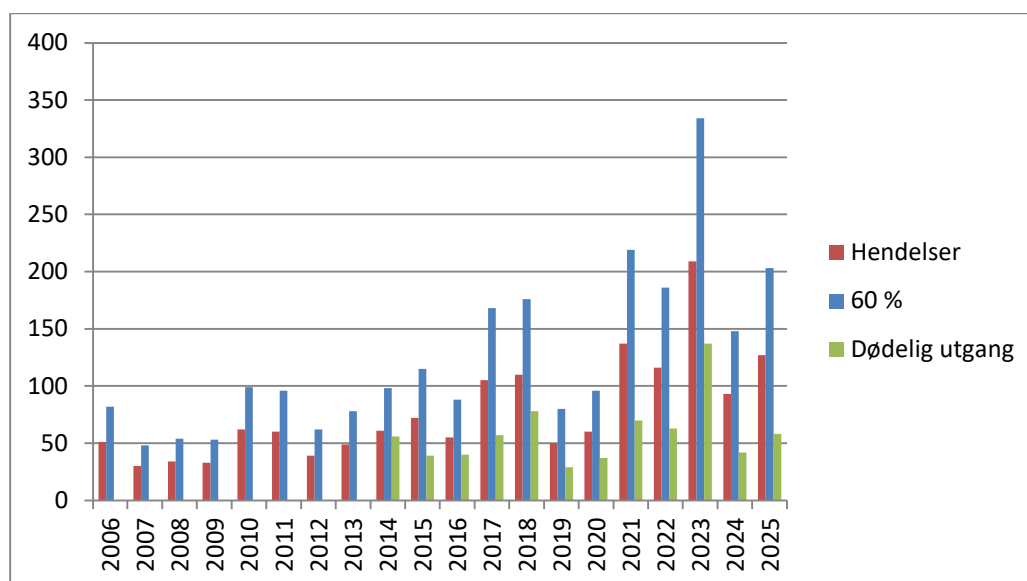


Figuren viser antallet dyr telt under vårtellinger fra 2007-2026 samlet. Tellingene viser at det totalt ble telt flest dyr i 2025 i perioden.

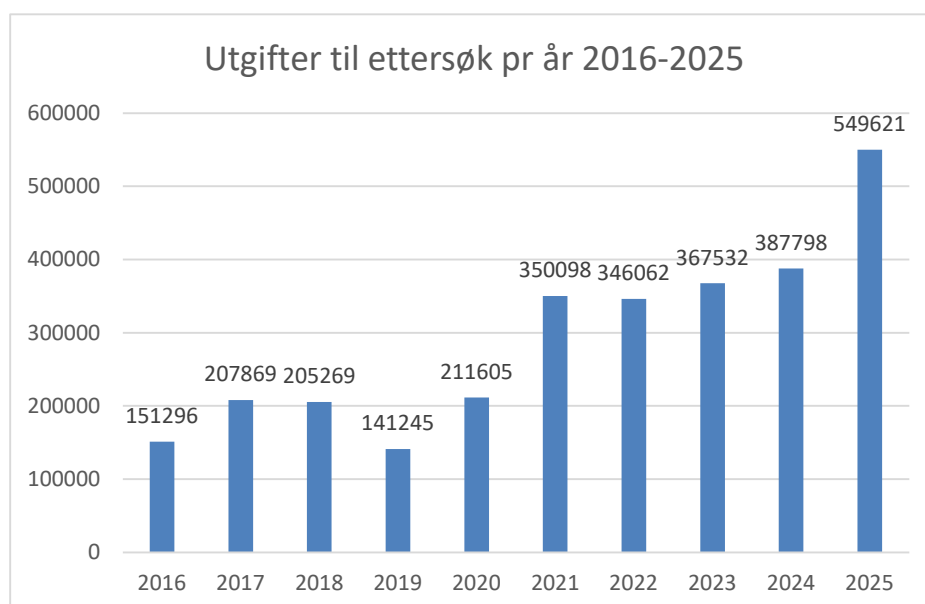
Fallvilthendelser er et samfunnsmessig problem som har store konsekvenser for sikkerhet, økonomi og dyrevelferd, og koster samfunnet store summer hvert år. I Norge registreres ca 20.000 dyrepåkørsler årlig. Utredninger viser et basisestimat for de prissatte kostnadene på om lag en milliard kroner i året, som tilsvarer over 50.000 kroner pr. hendelse. Så langt i år (10.07.26) er det registrert 44 fallvilthendelser i Gjemnes. Ut fra dette kan det estimere en kostnad på 2,2 millioner kroner så langt for 2026. I tillegg kommer store lidelser for dyrene som er involvert, samt personskader.

Bestandstetthet av hjortevilt henger trolig sammen med antallet fallvilthendelser, men også andre forhold som vær har innvirkning på antallet hendelser.

Kommunen har betydelige utgifter til ettersøk etter skadd hjortevilt, og for 2025 var summen ca. kr. 550.000,-, en betydelig sum når fellingsavgiftene utgjorde ca. kr.220.000,-.



Figuren viser antallet fallvilt årene 2006-2025 (01.01.-31.12). De røde søylene viser registrerte hendelser uansett utfall, mens de blå viser oppjusterte tall etter politilogg (60% påslag). Dyr fra politilogg er hovedsakelig dødt vilt som ikke blir meldt til kommunen, da dette ikke krever ettersøk eller avliving, og derfor meldes direkte til entreprenør for strekningen. De grønne søylene viser registrerte hendelser med dødelig utgang for viltet.



Figuren viser utgifter til ettersøk i perioden 2016-2025. Det ble inngått ny ettersøksavtale i 2020 og i 2024. I 2024 var det 93 fallvilthendelser, mot 127 i 2025.

Ny viltressurslov med forskrifter er så langt ikke delegert i kommunens delegasjonsreglement.

Ett av de mest omdiskuterte temaene i arbeidet med ny viltressurslov har vært bruk av termiske sikter. Siktene gjør det mulig å oppdage dyr ved hjelp av varmestråling, også i mørket.. Den mest aktive perioden for hjorten er natta og skumringstimene om morgen og kveld. Det meste av beitingen skjer innenfor dette tidsrommet. Dagen går ofte med til hvile- og drøvtygging.

I den gamle villtloven fra 1981 var det i § 20 forbud mot bruk av kunstig lys. Det har vært omdiskutert om nattoptikk under jakt rammes av forbudet mot kunstig lys, og grunnet denne juridiske tvilen har det ikke vært lagt opp til noen straffereaksjon for bruk av lysforsterkende eller termiske siktemidler før ny lov nå slår fast i § 26 at bruken er ulovlig, men der det åpnes for at den enkelte kommune kan åpne for bruk gjennom fastsettelse av lokal forskrift. Et stort antall jegere har anskaffet og brukt termiske siktemidler over flere år, og tilbakemeldinger fra vald og jegere under hjorteviltmøte i 2025 er at vi ikke klarer å ta ut nok dyr uten bruk av termiske siktemidler.

Naturmangfold

Prinsippene i naturmangfoldloven § 8-12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, herunder når forvaltningsorgan tildeler tilskudd, og ved forvaltning av areal. Vurderingen etter første punktum skal fremgå av beslutningen. Dette gjelder også dersom kunnskapsgrunnlaget i saken tilsier at naturmangfoldet i liten grad berøres. Vi kan ikke se at naturmangfoldloven kommer til anvendelse her da saken gjelder ulike typer siktemidler under jakt. Forvaltningen av hjorten i kommunen skjer gjennom valdenes bestandsplaner og naturmangfoldvurderingen gjøres ved behandling av disse planene.

Vurdering

Kommunen har høy hjortebestand, og det har vist seg vanskelig å få til stort nok uttak av hjort til å kunne redusere hjortebestanden til ønsket nivå. Hjorten beiter ofte i skumring/natt og restlysforsterkende og optiske siktemidler vil kunne bidra til å kunne ta ut nok og rette dyr. Uttaket av dyr vil fastsettes gjennom valdenes bestandsplaner, og uansett våpen og siktemiddel vil det ikke påvirke artens overlevelse eller lokal bestand, da uttak reguleres av gitte fellingstillatelser. Ny nasjonal hjorteviltstrategi (Strategi for forvaltning av hjortevilt 2026-2030) legger stor vekt på uttak av riktige dyr og å skape robuste bestander.

I Gjemnes kommune er mye av jordbruksarealet brukt til grasproduksjon, og det er dermed stor fare for skade på samfunnsinteresser i form av økonomisk tap i jordbruksproduksjonen om ikke hjortebestanden holdes på et bærekraftig nivå. Forsøk gjennomført i Møre og Romsdal viser et gjennomsnittlig förtap på 27 %. Spesielt nær dyrkamark er det derfor nødvendig å gjøre det enklere å ta ut de dyrene som gjør skade på avlingen. Høy hjortebestand har også medført skader på skog.

Kommunen har mange trafikkrelaterte hendelser med hjortevilt som har store konsekvenser for sikkerhet, økonomi og dyrevelferd, og koster samfunnet store summer hvert år.

Samlet vurderer kommunen at forskriftens krav er oppfylt og kommunen kan fastsette forskrift for bruk av lysforsterkende og termiske siktemidler for jakt på hjort i åpent terreng for å avverge alvorlig skade på samfunnsinteresser som følge av høy bestandstetthet.

Lokal forskrift

Når offentlige myndigheter bestemmer rettigheter og plikter for et bestemt antall, eller krets med private personer eller virksomheter, er det en forskrift. Definisjonen følger av forvaltningslovens § 2 bokstav c, jf. bokstav a.

Forvaltningsloven stiller formelle krav til fastsettelse, utredning og høring av forskrift. Forvaltningsorganet bestemmer på hvilken måte høringen skal foregå og kan sette frist for å gi uttale (Forvaltningsloven § 37). Etter høringsfristen er avsluttet og det er tatt stilling til eventuelle innspill, kan forskriften vedtas av den som har myndighet, og deretter skal den kunngjøres i Norsk Lovtidend (Fvl § 38).

Ved fastsetting av lokale forskrifter er det lovhjemmelen som bestemmer hva det skal eller kan fastsettes forskrifter om, og hvem som har myndighet. Det kan ikke fastsettes forskrifter som strider mot lover eller sentrale forskrifter. For å ivareta at saken er godt opplyst legges utkast til forskrifter ut på offentlig høring gjennom kommunes hjemmeside, samt at forslag til forskrift sendes på høring til kommunens vald, fylkeskommunen, nabokommuner og politietaten. Grunnet at jakt på hjort starter 1 september, og at første formannskap etter ferien er 25. august settes en kort høringsfrist på 2 uker.

Saksgang i fastsettelse av lokal forskrift etter ny viltressurslov med forskrifter

Formannskapet behandler først utkast til lokale forskrifter. Etter at forskriftene har vært på høring behandles høringssvarene i formannskapets møte 29 september. Der besluttet forslag til vedtak for behandling i kommunestyret 27 oktober, eller tidligere hvis det eventuelt settes opp ekstra møte. Forskriften kunngjøres så med iverksettelse 28 oktober.

Konsekvenser for økonomi

Uttak i tråd med bestandsplaner vil kunne redusere hjortepåkjørsler, og derigjennom gi lavere utgifter til ettersøk. For aktive drivere av dyrket mark, og skogbrukere vil en bærekraftig hjortebestand kunne ha innvirkning på deres økonomi.

Konsekvenser for organisasjon, ansatte, HMS og likestilling

Ingen kjente

Konsekvenser for miljø

Uttak av dyr skjer i tråd med planer, omtalte siktemidler vil kunne bidra til uttak i tråd med planene.

Konsekvenser for barn og unge, folkehelse, og universell utforming

Ikke relevant

Kommunedirektøren i Gjemnes

Jostein Grimstad
12.08.2026

Vedlegg

Forskrift om bruk av restlysfosterkende og termiske siktemidler i Gjemnes kommune - forslag